

TARAQQIYOT STRATEGIYASI: YANGI O‘ZBEKISTON YO‘LIDA NAZARIYA, YONDASHUV VA AMALIYOT.

*Namangan davlat pedagogika instituti Aniq
va tabiiy fanlar fakulteti TXT BU 24 guruh talabasi*

Abdurahimov Lochinbek.

Ilmiy rahbar: Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrasida

Tillayev Bobomurod Abduvahhobovich

Annotatsiya, Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi asosida mamlakat taraqqiyotining nazariy asoslari, zamonaviy yondashuvlari va amaliy tatbiqi tahlil qilinadi. Maqolada strategiyaning yettita ustuvor yo‘nalishi, inson kapitalini rivojlantirish, raqamli transformatsiya, barqaror rivojlanish va innovatsiyalarni joriy etish masalalari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, strategiyaning amalga oshirilishida xalqaro tajriba va baholash ko‘rsatkichlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: taraqqiyot strategiyasi, strategik rejalashtirish, inson kapitali, raqamli transformatsiya, barqaror rivojlanish, innovatsiya.

Abstract, This article analyzes the theoretical foundations, modern approaches, and practical implementation of the Development Strategy of the Republic of Uzbekistan for 2022–2026. It examines the seven priority areas of the strategy, the development of human capital, digital transformation, sustainable development, and the introduction of innovations. The article also explores international experience and evaluation indicators related to the strategy's implementation.

Keywords: development strategy, strategic planning, human capital, digital transformation, sustainable development, innovation.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические основы, современные подходы и практическая реализация Стратегии развития Республики Узбекистан на 2022–2026 годы. Рассматриваются семь приоритетных направлений стратегии, развитие человеческого капитала, цифровая трансформация, устойчивое

развитие и внедрение инноваций. Также анализируется международный опыт и показатели оценки при реализации стратегии.

Ключевые слова: стратегия развития, стратегическое планирование, человеческий капитал, цифровая трансформация, устойчивое развитие, инновации.

Kirish

XXI asrda mamlakatlar o'z taraqqiyot yo'lini belgilashda strategik rejalashtirishga katta e'tibor qaratmoqda. O'zbekiston ham bu borada 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasini qabul qilib, yangi bosqichga qadam qo'ydi. Ushbu strategiya mamlakatning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy sohalarini kompleks rivojlantirishga qaratilgan.

Strategik rejalashtirish nazariyasi.

Strategik rejalashtirish — bu tashkilot yoki davlatning uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun aniq yo'nalishlar, ustuvorliklar va resurslar taqsimotini belgilovchi tizimli va doimiy jarayondir. Uning asosiy maqsadi — o'zgaruvchan tashqi va ichki sharoitlarga mos ravishda samarali rivojlanishni ta'minlashdir[1].

Strategik rejalashtirish jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat:

1. Tahlil bosqichi: Ichki imkoniyatlar va resurslar, tashqi muhitdagi xavf va imkoniyatlar o'rganiladi. SWOT tahlili (kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar va tahdidlar) asosida holat baholanadi.

2. Rejalashtirish bosqichi: Tashkilotning yoki davlatning vizioni (kelajak tasavvuri) va missiyasi (bosh maqsadi) aniqlanadi. Uzoq, o'rta va qisqa muddatli strategik maqsadlar shakllantiriladi.

3. Tatbiq etish bosqichi: Belgilangan strategiyalar amaliyotga joriy etiladi. Harakatlar rejasi, resurslar taqsimoti va ijro mexanizmlari ishlab chiqiladi.

4. Nazorat va baholash bosqichi: Strategiyalar natijadorligi va samaradorligi doimiy ravishda kuzatib boriladi.

Rivojlanish nazariyalari

Strategik taraqqiyot va rivojlanish nazariyalari davlat va tashkilotlarning uzoq muddatli barqaror o'sishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu nazariyalar quyidagi asosiy yo'nalishlarga tayanadi: Endogen o'sish nazariyasi: Ichki resurslar, ayniqsa ta'lim, ilmiy

tadqiqotlar va samarali institutlarning roli ustun hisoblanadi. Bu nazariyaga ko'ra, mamlakat ichidagi bilim va texnologiyalar o'sish uchun asosiy omildir.

Tashqi savdo nazariyasi: Xalqaro bozorlar bilan faol integratsiya va ixtisoslashuv iqtisodiy rivojlanishning muhim yo'li hisoblanadi. Savdo orqali mamlakat o'z kuchli tomonlarini rivojlantirib, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqaradi.

Institutsional nazariya: Sifatli boshqaruv va barqaror institutlar (huquqiy tizim, boshqaruv mexanizmlari, moliyaviy institutlar) taraqqiyot uchun muhim shart-sharoit yaratadi. Kuchli institutlar investitsiyalarni jalb qiladi va iqtisodiyotni ishonchli qiladi.

Innovatsion rivojlanish nazariyasi:

Texnologik yangiliklar, innovatsiyalar va ilm-fan taraqqiyoti iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni ta'minlaydi. Mamlakat innovatsiyalarni joriy qilgan sari global bozorda o'z o'rnini mustahkamlaydi.

Barqaror rivojlanish. Barqaror rivojlanish quyidagi 3 yo'nalishda olib boriladi: Iqtisodiy: Ish o'rinlari yaratish, daromadni oshirish. Ijtimoiy: Ta'lim, sog'liqni saqlash, tenglik. Ekologik: Atrof-muhitni asrash, resurslardan oqilona foydalanish.

Innovatsion taraqqiyot quyidagi yo'llar bilan qo'llab-quvvatlanmoqda: Ilmiy-tadqiqot institutlarini rivojlantirish. Startaplar uchun ekotizim yaratish. Universitet-sanoat hamkorligi. Intellektual mulkni himoya qilish.

Xalqaro tajriba

Rivojlangan mamlakatlarning taraqqiyot strategiyalari quyidagi umumiy xususiyatlarga ega: Janubiy Koreya modeli: Ta'limga katta investitsiyalar, eksportga yo'naltirilgan industrializatsiya, texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash.

Singapur modeli: Strategik joylashuvdan foydalanish, xalqaro moliya markaziga aylanish, yuqori malakali kadrlar tayyorlash.

Finlandiya modeli: Ta'lim tizimini isloh qilish, innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash[2].

Taraqqiyot strategiyasining 7 yo'nalishi (2022–2026)

O'zbekistonning 2022–2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlarini belgilaydi va quyidagi yetti ustuvor yo'nalishni o'z ichiga oladi:

1. Inson qadri va fuqarolik jamiyati: Har bir insonning huquq va erkinliklarini ta'minlash, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, inson manfaatlarini himoya qilish strategiyaning markazida turadi.

2. Qonun ustuvorligi va adolat: Huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlash, qonunlar oldida tenglikni ta'minlash va adolatli sud-huquq tizimini yaratish — barqaror jamiyat poydevoridir.

3. Iqtisodiy rivojlanish: Barqaror iqtisodiy o'sish, investitsiyalarni jalb qilish, ishlab chiqarishni kengaytirish va raqobatbardosh mahsulotlar yaratish davlatning asosiy maqsadidir.

4. Ijtimoiy tenglik va inson kapitali: Ijtimoiy adolat, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimini yaxshilash, aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish orqali inson kapitalini rivojlantirish.

5. Ma'naviy taraqqiyot: Milliy madaniyat, an'ana va qadriyatlarni rivojlantirish, axloqiy va ma'naviy me'yorlarni mustahkamlash orqali jamiyatning ma'naviy asoslarini oshirish.

6. Global muammolarga milliy yondashuv: Jahon hamjamiyatidagi muammolarni (iqlim o'zgarishi, xavfsizlik tahdidlari, pandemiyalar) hisobga olgan holda, milliy manfaatlarini himoya qilish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish.

7. Xavfsizlik va tashqi siyosat: Ichki va tashqi xavfsizlikni ta'minlash, mintaqaviy barqarorlikni mustahkamlash hamda samarali tashqi siyosat yuritish.

Baholash ko'rsatkichlari. Taraqqiyot strategiyasining samaradorligi quyidagi asosiy ko'rsatkichlar bilan o'lchanadi:

- Iqtisodiy: YaIM, investitsiyalar hajmi, eksport qiymati.
- Ijtimoiy: Bandlik darajasi, ta'lim sifati va qamrovi, sog'liqni saqlash darajasi.
- Innovatsion: Patentlar soni, ilmiy tadqiqotlarga ajratilgan mablag'lar, texnologik eksport.
- Institutsional: Boshqaruv sifati, korrupsiya darajasi, biznes muhitining qulayligi.

Xulosa: O‘zbekistonning 2022–2026-yillar Taraqqiyot strategiyasi – mamlakatni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan kompleks dasturdir. Unda inson qadrini yuksaltirish, iqtisodiy o‘shish, ijtimoiy tenglik va innovatsiyalar asosiy yo‘nalish sifatida belgilangandir. Strategiya zamonaviy nazariyalar va xalqaro tajribaga tayangan bo‘lib, raqamli transformatsiya, barqaror rivojlanish va inson kapitaliga e‘tibor bilan ajralib turadi. Uning muvaffaqiyati davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati hamkorligiga hamda samarali monitoring tizimiga bog‘liq. Ushbu strategiya Yangi O‘zbekistonni barpo etishda amaliy poydevor hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori (2022). “Taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha ‘Yo‘l xaritasi’”.
3. Tashkent Institute of Finance. (2022). Strategik boshqaruv asoslari. Toshkent: TIQXMMI nashriyoti.
4. Karimov, I.A. (1997). O‘zbekistonda demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish yo‘llari. Toshkent: O‘zbekiston.
5. Sen, A. (1999). Development as Freedom. New York: Alfred A. Knopf.
6. Todaro, M. P., & Smith, S. C. (2015). Economic Development (12th ed.). Boston: Pearson Education.
7. UNDP Uzbekistan. (2022). Human Development Report: Uzbekistan.
8. World Bank. (2023). Uzbekistan Country Economic Update. <https://www.worldbank.org/uz/country/uzbekistan>
9. Sachs, J. D. (2005). The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time. New York: Penguin Books.
10. OECD. (2022). Innovation and Inclusive Development in Central Asia. Paris: OECD Publishing.